

Kanalizacija

Energijos politinės ekonomijos tezės

Karolis Klimka

*Vilniaus universitetas,
Literatūros istorijos ir teorijos katedra,
Universiteto g. 5,
LT-01513 Vilnius,
el. paštą kklimka@yahoo.com*

Kadangi pagrindinė neoliberalizmo ideologijos posovietiniame Lietuvos kontekste paskirtis yra dangstyti ekonominę ir socialinę prievartą bei jos tragiškus padarinius, ji konceptualiai priklauso nuo energijos, kaip ekonominio ir politinio išnaudojimo galimybės sąlygos, natūralizavimo. Straipsnyje svarstomi kai kurie teoriniai argumentai, pagrindiantys diferencinio energijos (sąvokos) supratimo galimybę (supratimo, kurį siekia išcenzūroti neoliberalizmas), ir parodoma energijos problematikos sąsaja su materijos problematika.

Raktažodžiai: kapitalistinė ekonomija, energija, materija, globalinis jėgø laukas, pokantiðkoji materijos etika

Prieð JAV invazijà Irake komercinė þiniasklaida rubrikoje „Skandalai, ádomybės, keistenybės“ pranešė, kad „Italijos pornoþvaigždė ir buvusi ðalies parlamento narė Cicciolina pasisiūlė atsiduoti Irako vadovui S. Husseinui mainais á taikà pasaulyje. „Siūlau save Saddamui mainais á visuotinę taikà, – Katalonijos dienraðiui *El Periodico* pareiðkė vengrø kilmės aktorė, kurios tikrasis vardas yra Ilona Staler. – Að tai daryčiau uþgniauþusi kvapà ir uþsimerkusi. Daryčiau tai vardan taikos“, – sakė 44 metø peroksidinė blondinė ir pridūrė, kad Irako lyderiui jau yra pasisiūliusi, kai 1991 metais vyko Persijos álankos karas“¹. Þinantiems Cicciolinos politines paþiūras ir jos partinę priklausomybę ðis pareiðkimas – anokia „sensacija“. (Paþymėtina, su koku primygtinumu Cicciolina pristatoma kaip pornoþvaigždė, taip pat autentikos retorika [“tikrasis vardas”, “peroksidinė blondinė”] – þiniasklaida visada kalba Tiesos vardu.) Kodėl Cicciolinos gestas mums – mus atstovaujanėiai þiniasklaidai – atrodo toks akivaizdþiai skandalingas, tokia „ádomybė“ ar „keistenybė“? Pirmiausia turbūt dėl to, kad Cicciolinos siūlomos problemos sprendimo priemonės yra nekonvencios. Tokiomis priemonėmis tarptautiniø konfliktø niekas nesprendþia. Be to, vargu ar ðitaip ámanoma pasiekti uþsibrėþto tikslo – būtent taikos pasaulyje. Kodėl ne? Meilės aktas yra privatus reikalas ir neturi nieko bendra su vieðàja politika (privatus seksas negali turėti jokio pasekmio taikai ar nesantaikai pasaulyje); pagaliau net jeigu Saddamas po meilės akto su Cicciolina „persigalvotø“, tai negarantuotø taikos pasaulyje, nes ne viskas priklauso nuo vieno Saddamo... Taèiau Cicciolina ir nesiūlo intymio paslaugø (privataus sekso); tai, kà ji siūlo, turi būti pabrėþtinai vieða – ji kalba apie vieða politinà aktà ir būtent

aktà, pagrastà „mainais“. Ðà veiksmà ji suvokia kaip pareigos vykdymà („tai daryčiau uþgniauþusi kvapà ir uþsimerkusi. Daryčiau tai vardan taikos“). Taigi jos „pasiūlymo“ skandalingumà sudaro dar ir tai, kad jis presuponuoja tam tikrà ekvivalencijà („mainais uþ“) tarp to, kà ji siūlo – meilės (akto), – ir to, ko nori mainais – taikos (pasaulyje). Ið papiūros tai gryniausia „keistenybė“ – kaip kàpkokios Cicciolinos meilė gali būti verta globalinio politinio sandorio! Argi tai ne pigaus efekto siekimas, senstanėios pornoþvaigždės mėginimas þtbtūt atkreipti á save þiniasklaidos dėmesà?

Cicciolina tarsi sugestijuoja, kad (1) politinės átampos sietinos su tam tikru – energetiniu – ekscesu; kad (2) globaliniame plane politikos reikiðniai traktuotini energetinės „ekonomijos“ terminais („mainai“); taip pat kad (3) esama bûdø atkurti sutrikusà energetinà balansà, „nuleidþiant garà“. Tarsi Saddamas bûtø átampos þidinys, kuriame susikaupusà energijos pertekliø bûtø galima neutralizuoti tam tikro energijos kanalizavimo bûdu. Tàd skandalingiausia Cicciolinos pasiūlyme yra būtent tai, kad Saddamà ji suvokia ne kaip blogà-savaime, o kaip jėgø santykio efektà, kurio neutralizavimo rakto ieðkotina visame (globaliame) santykiø kontekste, o ne izoliuotame „kūne“. Taigi sykiu Cicciolina suponuoja, kad (4) politinio visuomeninio gyvenimo fenomenai yra globaliai susiję (jeigu „Saddamas“ pasimylės su „Cicciolina“, pasaulyje stos taika) ir kad (5) globalinio sisteminio balanso („taikos pasaulyje“) ðansai priklauso nuo to, ar bus paisoma ðio santykio saitø, uþuot puoselėjus tokias strategiðkai klaidingas perskyras kaip vieðumo/privatumo, universalumo/kontingentiðkumo skirtys – uþuot ignoravus energetinà ekonomijà. Saddamas Cicciolinai yra nelyginant pasaulinio interneto portalas ar bankomatas, per kurà

galima paveikti globalinio tinklo balansą. Tad šis pavyzdys mums svarbus dėl Cicciolinos pareiškimo implikuojamo politinio ekonominio ir energetinio modelio.

Cicciolinos tekstą ir jo sugestijuojamą globalinę energetinę susietumą galima perskaityti kaip liberaliosios politinės tradicijos – neatsiejamą nuo „kapitalizmo“ vardu įinomos ekonominės sistemos (filosofijos), – būtent buržuazinės individualizmo ideologijos kritiką. Apie „meilės aktą“ Cicciolina kalba kaip apie globalinių padarinių turinčią medijų transakciją, o ne kaip apie privačią individų „intymų reikalą“. Individualizmas pirminiais visuomenės esiniais laiko individus. Tai „lāstelės“ sāvoka pagrāsta pāpiūra ā politinā „kūnā“, anot kurios visuma yra sudaryta iš autonomiškų ir nepriklausomų esinių. Kritikuojamas klasikinius ekonominius mokymus, įmonės priedėnėius būtent kaip individualius individualių ekonominių transakcijų agentus, Karlas Marxas pabrėpė, jog iš tikrųjų visi esame absoliučiai priklausomi vienas nuo kito. Marso „politinės ekonomijos“ samprata buvo nukreipta prieš individualizmą tuo mastu, kuriuo ekonomika **reiškia** būtent tai, kad įmonės gyvena visuomenėje, kuriose socialinės tvarkos visumą organizuoja visa apimančios sistemos. Mes priversti organizuoti savo ekonomijas kaip sisteminius ir kolektyvinius ārankius įmonių grupių ištekliams produkuoti, skirstyti ir naudoti atsišvelgiant ā grupės poreikius, nes tik savo grupavimosi (grupiškumo) dėka, t. y. savo socialinės būties dėka turime ekonomiją ir ekonomikas. Tad kai ekonomines (ir politines) transakcijas āsivaizduojame kaip izoliuotus āvykius – akcijas, atliekamas „autonomiškų“ individų, veikiančių kaip laisvi agentai savo interesų naudai, – tarsi kiekvienas iš mūsų tik atsitiktinai gyventume āalia vienas kito, o mūsų egzistencija būtų iš esmės nepriklausoma nuo kitų įmonių egzistavimo ar galėjimo išlikti, – užmirštame, jog ekonomikos (ir ekonomijos) yra neatsiejamos ir visiškai priklausomos viena nuo kitos. Nuo individualizmo ideologijos neatsiejama privatumo ir privačios nuosavybės samprata atomizuoja socialinę egzistenciją, tardama, jog esama vadinamųjų „privačių“ ir „viešų“ dalykų ar sričių ir kad juos galima atskirti. Esą yra privačios laisvės ir vieši laisvi suvarpymai, privati nuosavybė ir vieša nuosavybė, „privati“ dėima ir „vieša“ valdžia ar politika.

Diandienos socialinė mintis kritikuoja tokią sampratą, argumentuodama mūsų totalų susietumą (āpymusis *interrelatedness*) (ne tik su kitais įmonėmis, bet ir su organinės gyvybės formų visuma: gyvūnija, augalija, peme). „Energijos politinės ekonomijos“ teorija, kuriā papadėjome šio pranešimo paantraštėje, apimtą bendrąją produkcijos medijų (taip **verēiaime** Marso „gamybos priemonės“) teorijā ir ontologiniam „energijos“ apibrėpimui priedėpriedintą diferencinā technorganinio kompleksų² perskaitymā. („Postmoderniajame“) liberaliosios rinkos ir demokrati-

jos universume vykstant globaliai „denatūralizacijai“³, visi tampa visiems „skolingi“ – ne tik ta prasme, kad „kreditas“ yra bazinis ekonominis mechanizmas finansinio kapitalo eroje [4], bet ir ta, kad „skolos“ ir kredito rešimas yra mūsų santykių su mūsų „pavalduojančiais“, „atstovaujančiais“, „deleguotais“ organais rešimas. Mūsų protezais: *de-legatio*, tai, kā galima atskirti. Protezai delegatai āgalina energijos ekonomijā (štai kodėl taip skausmingai išgyvename bet kokā „atjungimā nuo protezų“)⁴. (Šioje atmosferoje visokios establiamento pretenzijos ā „nekaltybā“ atrodo beviltiškos.)

Kapitalistinė ekonomijā galima suvokti kaip krūvio distribucijos sistemā. Krūvio distribucija yra energijos kontrolės mechanizmas. Pats „kūnas“ tuomet atsiskleidžia kaip **proteziškas**. „Atjungimas nuo mašinų“ gali būti „kanalizacijos“ – energijos „nukreipimo kitais kanalais“, depotencializacijos ir energetinės diskriminacijos strategija. Atjungimas nuo protezų + „natūralaus pajėgumo“ natūralizacija⁵ – štai Kontrolės visuomenės formulė⁶. Ākandin Cicciolinos siūlome individualistinei visuomenės sampratai priedėpriedinti bendrąją medijų – „produkcijos medijų“ – teorijā, kuriai impulsā gali suteikti pinigų arba kapitalo kaip („išsitrinančių“) medijų samprata. „Ekonomijos“ klausimas – tai klausimas, kas disponuoja geresniais (efektyvesniais) medijomis; o „pinigai“ yra medijų medijos. Medijų problematikā dera deliteralizuoti – tai ne ti(e)k įniasklaidos, televizijos, eterio problematika, o to „likučio“, kuris negali virsti „eteriu“, patekti ā eterā – eterinio, virtulauso likučio, kurio neānanoma „parodyti“ – to, ko „nesimato“, – problematika. „Ekonomijā“ reiškia, aišku, būtinybės ekonomijā: laiku ir erdve tenka dalintis su medijomis, su Kitu⁷.

Diame kontekste kalbėtina apie energetinę, o ne formalią lygybę: tuomet medialinės diferencijos nutilėjimas ir „vienodų galimybių“ prezumpcija kvalifikuotini kaip nesāpiningos konkurencijos elementai⁸. Energijos natūralizacijai priedėpriedintina energijos medializacija⁹. (Šiuo pōpiūriu patogu aptarti, kaip konstruojama establiamento „nekaltybė“: „absoliučios“ pozicijos ideologija, dangstanti **dalyvavimā** konkurencijoje.) Āvadinis klausimas galėtų būti toks: kodėl pūtbūt vengiama artefaktiškumo kriterijus taikyti paėiai materijai ir energetinio vieneto konstitucijos procesui?¹⁰ „Teisios atsisakymo“ ir panašūs fenomenai iliustruoja radikaliā kontaminacijā, palieėianėia patā „gyvenimo“, „autentiškos būties“ pamatā, jo konstitucijā¹¹. Tuo pat metu liudijame daugybę simptomiškų fenomenų, išduodančių šios simuliakrizacijos keliamā panikā¹².

Energetinės materialumo konstitucijos supratimo projektas reikalauja permāstyti materialybės ir inteligibilumo ryšā „natūros“ ir jos „kitų“ santykā [2: 108–139]. Anot (po)karteziškosios mechanistinės sampratos, kūnas – kaip energetinis vienetas – yra natūralus

esinys, pavaldus natūraliems priepastingumo dėsniams. Mechanistinis kūno supratimas kūnams nepripažįsta „veiksnumo“: ėia kūnas redukuojamas á pasyvø objektà, suprantamà kaip intencinës valios priemonë ar instrumentas. Mechanistinėje sampratoje formos/materijos perskyra reiðkia praktiná priepastiná arba teoriná kontempliaciná racionaliosios sàmonës santykà su objektyviàja iðorybe. Dar yra teleologinë gamtos samprata, skelbianti, jog kūnas yra inteligibilumo ir natūros vienovë ir yra orientuojamas vidujai „áprogramuoto“ galutinio tikslo. Ði samprata kūnams pripažįsta aktyvumą, taëiau já ėia visuomet predikuoja inteligibilioji forma [2: 110]. (Po)karteziðkoje (kaip ir graikø) ontologijoje formos/materijos ir proto/materijos perskyros remiasi inteligentiðko aktyvumo ir „neinteligentiðko“ pasyvumo priešprieša.

Ði formos/materijos perskyra yra neatsiejama nuo iðorybës paradigmos, grindþianëios moderniàjà politinà mintá¹³. Pagal ðià paradigmà, spauda, pavyzdþiui, yra socialinis, istorinis ar kultūrinis fenomenas, todėl já dera skirti nuo „karo būklës“, (kartais) apibūdinanëios „gamtinà būklà“. Kaip politinės sferos dalykas – sferos, instituciðkai ávirtintos racionalia legitimacija, – spauda yra tvarka, „iðkelianti“ mus ið natūralios prievartos būklës. Ði samprata átaigauja, kad spauda, kitaip nei „natūrali“ prievarta, turi prasmingumo (reikðmës) plotmæ: ji – arba racionaliai pateisinama, arba nepateisinama. Todël politinë „nepateisinamos“ spaudos kritika yra arba mëginimas atskleisti kokià nors pre-egzistuojanëià iðorybæ (-iki-istorinės-spaudos), kurià gali apibrëpti politinis protas, arba tai – pertvarkymo projektas, projektuojantis idealià iðoræ kaip orientyrà [2: 111]. Kiekvienu atveju presuponuojamas proto iðoriðkumas, jo iðorinë pozicija galios atþvilgiu – pozicija, kuri esà yra kūno „iðkëlimo“ á taikingos pilnatvës erdvæ anapus galios santykiø sàlyga. Spauda esanti kùnø pajungimas sistemai, turinëiai „iracionalià“ formà. Taigi politinë permaina suvokiama kaip transformacija, ðios iracionalios sisteminio kùnø kontroliavimo formos pakeitimas „racionalesne“ forma. Ðioje kritikos sampratoje iðlaikomas formuojamosios instancijos pirmumas/virðenybë materijos ir kūno atþvilgiu ir politinio proto iðoriðkumas galios atþvilgiu. Tai pamatinë ontologinë prielaida tokiø skirtingø teorijø, kaip ávairios „sàmonës ugdymo“ koncepcijos, marksistinės ideologijos ir praktikos sampratos, habermasiðkoji diskurso etika bei socialinis konstruktyvizmas¹⁴.

Mūsø dienomis teorinë mintis daug energijos investuoja á kitokio „veiksno instancijos“ suvokimo modeliavimà – nevoliuntaristinà veiksno prigimties sampratà. Ði numato, pasak Judith Butler, „matricos, kurios tarpininkavimo dëka visoks valingas veiksma (*willing*) pirmiausia tampa ámanomas“ [1: 7], kvotimà. Transformacijos galimybë gali būti siejama su ðios matricos nestabilumu jai materializuojantis

per laikà (laiko procese). Kritikos objektu tuomet tampa antropocentrinë valingos veiksno instancijos sàvoka bei mechanistinë materijos samprata, kurià ana implikuoja (prieðprieðindama formà su materija). Ði kritika kelia klausimà apie inteligibilumo ir materijos priepastiná santykà apskritai. Politiniame plane toks tyrimas aiðkinasi ðansus radikalios politinės vizijos, kuri pranoktø konvencinius paskirstomojo teisingumo, átraukiamojo reprezentabilumo (*inclusive representability*) ir egalitarinio „dalijimosi“ idealus.

Mat anot kantiðkosios sampratos, idealioji forma yra „priskiriama“ pre-egzistuojanëiai materijai; tad ši pozicija postuluoja materijà kaip napajudinamà duotybæ, kuri egzistuoja uþ/anapus (hegemoniðkos) formos: būtent forma yra dinamizmo principas. Taëiau kas, jeigu materija pasiþymi dinamizmu, kuris nėra nei to, ko neámanoma simbolizuoti, negatyvumas, nei tai, kà galima redukuoti á produktyviosios formos funkcijà? [2: 119] Klaustina, kas konstituojà inteligibiliosios formos priepastiná galià materijos atþvilgiu – kas inteligibilijai formai leidþia materializuotis (*nomos* ar *techne* virsti *physis*)?

Permainos klausimas tuomet būtø klausimas apie tai, kaip globalinis sisteminis jëgø laukas – ir tai, kà daugelis kritikø, ákandin Marxo, vadina „antràja prigimtini/natūra/gamta“ – produkuoja kûniðkàjà realybæ. Politinės permamos negalima suprasti kaip (socioistorinės) formos, kaip vienintelio dinamizmo principo, funkcijos¹⁵. Struktūros ar konstrukcijos varþtai, varþantys transformatyvià racionalià veiksno instancijà, gali atrodyti tarsi gamtos/natūralios ribos ar „sunkis“. (Beje, ðitai puikiai supranta liberalai.) Dinamizmà, apibūdinantà sàsajas ir susietà, produkuojamà globalizacijos procesø, galima nusakyti kaip formos ir materijos, kultūros ir gamtos sampynà „imanencijoje“, neprieinamoje racionaliam spræsmui ir kalkuliacijai [2: 121]. **Todël** ir reikalinga tokia kūno politinio „veiksnumo“ samprata, kuri nebepaisytø formos/materijos ir natūros/kultūros perskyrø.

Naujai áraðyta anapus formos/materijos perskyrø, materijos sàvoka atveria sub-individualiø jëgø skirtumø dinamizmo srità arba materijos procesà [2: 124]. Jo suvokimas reikalauja nepriklausomo subjektyvumo modelá pakeisti nesubstantialistiniu argumentu, kad autonomiðkasis subjektyvumas yra konstitutyviai átrauktas á heterodeterminacijø sankirtø verpetà. Ðis jëgø skirtumø dinamizmas turi etinà reikðmæ: kaip nuoroda á diferencinà materialybës konstitucijà, jis skatina jautrumà tam faktui, kad esama intervalø, kiekvienà „daiktà“ siejanëiø su kiekvienu kitu ir su egzistencijos visuma, bet nesujungianëiø jø á organinà ar metafizinà visumà [3: 209]. Etinë materijos proceso kitybës ar eksterioriðkumo dimensija þymi iðoræ/anapusybæ, kuri lieka „neásisavinama“, taigi yra tvari hegemonijos kritikos vieta.

Generatyvinës skirtumo „prievartos“ kûniðkumo konstitucijoje klausimo këlimas numato transcenden-

talumo/imanentiškumo perskyros anuliavimą. Esama tarpinio lygmens – „terpės“ – tarp (valstybės) galios ir kūno materialybės – mediuo, kuris konstituoją patą kūnø fiziškumą, persmelkdamas jø poras, o ne tik formuodamas jø pavirðiaus kontūrą. Permainingas jėgos santykiø substratas yra galios galimybės sąlyga. Tad „galia“ nėra ontologinė struktūra ar substancija-iki-socialumo, taèiau jos negalima redukuoti ir á socialumą/sociumą (socialinė hegemonija veikia suprastina kaip tø jėgos santykiø kodifikacija) [2: 126]. Die galios santykiai negali tapti kognityvinio ar praktinio-intencinio kontroliavimo ar ávaldymo objektu. Gamtos „sunkis“ ir nepajudinamumas suprastinas kaip jėgø skirtumø, filosofiskai pirmesniø uþ minėtas antropologistines perskyras, efektas.

Ðtai kodël atsakomybė materijos dovanos/duoties proceso atþvilgiu susijusi su rizika¹⁶. Materijos proceso dinamizmas yra nei aktyvus, nei pasyvus, nei pozityvus nei negatyvus, nei prezentiðkas, nei absentiðkas – jis pranoksta antropologistiná horizontá. Tiek gamtos ar duoties nepajudinamumas, tiek kultūros, istorijos, socialumo ar produkcijos variabilumas yra materijos proceso, kaip kvazitranscendentalinės jø santykio/ryðio vietos, „ðalutiniai“ produktai. Tai reiðkia, jog materijos dinamizmas nėra nei *a priori* ágalinantis, nei lemiantis neágalumą, nei *a priori* naudingas, nei þalingas „þmogaus“ teorinei ar praktinei veiklai. Diferencinė materialumo inskripcija reiðkia, kad kūnai yra susiję diakritiniais savitarpio ko-produkcijos ir sąveikos santykiais. Materialybė yra atvira, ir jos atvirumas lieka nekalkuliuojamas „þmogui“. Viena svarbiausio „energijos politinės ekonomijos“ teziø skelbtø, kad materijos proceso dinamizmas yra neþmogiðkas. Ði áþvalga numato, be kitø dalykø, demokratinę „konkurencijai“ alternatyviø veiksmo instancijos/„veiksnumo“ galimybiø teoretizavimą¹⁷.

Cicciolino pasiūlymas pasimylėti su Saddamu mainais á taiká pasaulyje gali būti adresuotas visai ne Saddamui, o, pavyzdþiui, George’ui W. Bush’ui. Tuomet jis būtø dar „skandalingesnis“: jis implikuotø Ciciolino siūlomos meilės (kaip aukos) ekvivalencijá Bush’o interesams Irake. Kuria prasme Bush’o (jau neámanoma) auka atsisakant planø nuverstí Saddamá galėtø būti ekvivalentiðka Cicciolino aukai? Ká Cicciolina paaukotø, mylėdamasi su Saddamu? Kaip sakyta, pirmiausia ji pasiryþusi paaukoti „privatumá“ ir privatø interesá („að tai daryèiau uþgnaiaupusi kvapá ir uþsimerkusi“), ji pasiryþusi mylėtis „ið iðskaièiavimo“ („mainais uþ“), kad pasiektø tam tikrą tikslá, kaip grynas techninis instrumentas, kaip mediuo, ágalinantis priedybiø opozicijos áveiká kvazi-hegeliðkájá prasme. Aiðku, jog Bush’as („Bush’as“) būtø galėjæs atsisakyti savo interesø Irake tik jeigu savo santykiuose su savo Kitu, savo priedu („Saddamu“) būtø ryþæsias paaukoti bet koká „privatumá“, visus personifikuojamuosius tropus, visá individualizacijos patetiká. Tik jeigu „uþgnaiaupæs kva-

pá ir uþsimerkæs“ būtø dovanojæs meilá savo priedui. Tokie lúkesèiai yra „skandalingi“ ir „keisti“ būtent dėl to, kad jie reikalauja pripaþinti, jog tai, kas laikoma substancialiu blogiu, ið tikrøjø yra globalinio jėgø santykio, kuriame **dalyvauja** ir gèrio neðėjai, efektas, taigi – nieko substancisko.

Gauta
2004 06 11

Nuorodos

¹ *Lietuvos rytas*, 2002 m. spalio 12. P. 11.

² Bernard’o Stieglerio terminas: þr. [7].

³ Pavyzdþiui, dėl þemės drebėjimo Italijoje, kurio metu þuvo moksleiviai, gali būti kalta – radikalia prasme – aplaidi valdþia.

⁴ Kanoninis pavyzdys èia galėtø būti „cenzūros paslaugø“ fenomenas: Jungtinëse Valstijose atsiranda firmø, siulanèiø þmonëms cenzūros paslaugas: savo vaikams galite leisti þiūrėti pagal Jūsø nurodymus firmos iðcenzuruotá kino filmá.

⁵ Pavyzdþiui, kaip mums vaizduojama prievarta? Individualistiðkai, kaip tai, ká esá galima lokalizuoti individo kūne, pavieniame individe, ir kaip tai, ko prieþastys yra vien „psichinės“, susijusios su „privatèia“ istorija (biografija), ir kaip tai, kas kelia tik labai individualizuotá, lokaliá grësmá (pavojø) kiekvienam ið mūsø ir mums drauge („visuomeni“, pavaduojamai valdþios protezø). Èia prisimintini ávarūs fenomenai, kuriuos galima apibendrinti prievartos „privatizacijos“ sąvoka. Prievartos ir iðnaudojimo problemos „sprendimas“ ðiame kontekste yra „individualus“ ir „privatus“. Atsakomybė tuomet tenka konkreèiam, lokalizuojamam individui (pavyzdþiui, Saddamui Husseinui). Ðis pavaizdavimas pieðia mus auganèius ir gyvenanèius izoliuotose privatèiose lãstelëse, „ðeimoje“ arba „tautoje“, atsijusioje nuo likusio pasaulio – socialinės tvarkos, ir tam tikru momentu „ateinanèius“ á visuomená, vieðumá (pasaulá). Panaðiai „seksas kaip iðsilaisvinimas“ yra, kaip mokë Foucault, energijos kanalizavimas á siaurá „intymaus privatumo“ sferá, iðgyvenamas kaip aukðèiausia laisvės patirtis, nors ði patirtis ámanoma (yra sąlygojama) tik kaip sankcijos efektas.

⁶ Bûtent ðiuo poþiūriu kalbama apie „struktūriná“ nelygybá (feministės kalba apie struktūriná moterø nelygybá; kritiniø teisės studijø teoretikai ironizuoja turèiaus ir benamio „lygybá prieš ástatymá“ – ir turèiui, ir vargðui „vienodai“ draudþiama miegoti po tiltu arba vogti bandeles; feministės iðjuokia konservatoriø „kovos su pornografija“ rezultatus [aukøtuomenė vartoja pornografijá kaip vartojusi, o vargðui ji tampa neprieinamos prabangos dalyku]...).

⁷ Taèiau lieka tam tikra prasme aktuali ir Lenino formulė, kuriá galima parafrazuoti taip: „... akcininkø tarybø valdþia + visos ðalies elektronizacija“.

⁸ Jeigu esu daugiavaikës ðeimos motina ir niekieno „neverèiama“ („gyvenimo“ priversta) dirbu 16 valandø per pará penkiose darbovietëse, mano „teisė á poilsá“ man yra „daiktas savaimė“. Ðiame „postmoderniajame“ kontekste formalus teisø turėjimas reiðkia ne tai, jog „formaliai“ að turiu visas teises, bet „ið tikrøjø“ – ne; paradoksas tai, jog að „ið tikrøjø“ turiu teises, bet negaliu jomis naudotis (jas „turėti“).

⁹ Tuomet kyla kitos „ekonomijos“, kito lygmens klausimas: kokioje ekonomijoje dalyvauja pats „ekonominis“ diskursas? „Ramybės“ idealas, konkurencinės atšamos pažalinimo siekis („reikia nuolat gerinti sąlygas verslui“) patį ekonominį diskursą (ir kapitalizmą kaip konkurencijos procesą, kuris juda oligopolijos link) paverčia jo paties standartu išimtimi.

¹⁰ Pavyzdžiui, seksas „realybės žou“ („spontaniškai veiksmai ar komercinis ušsakymas?“) provokuoja kompleksiškesnė fenomeno analizė („surepšuota“, „komercija“, „pažiūrėti plačiau“), bet sykiu vengiama „žarti“, kad „realybės žou“ tik re-transliuoja jau ir šiaip protezišką realybę.

¹¹ Plg. atvejį, kai neįmoniškai išnaudojami lietuviai Airijoje piktinasi, kam buvo paskelbti faktai apie jį padėtą (Atkreipkite dėmesį á Lietuvos politologų „blaškymąsi“ tarp „radikalaus konstruktyvizmo“ [„liaudis – manipuliacijų auka“] ir „materializmo“ [„rinkėjš neapgausi; esama natūralios rezistencijos...“].)

¹² Imkime nuskambėjusią atvejį: bašnųėia ušdraudžia duoti išmaldą elgetoms: pats paranojos („Visi žie elgetos tik apsimeta“) kamuojamas kunigas yra naūlaiėio ir valkatos pozicijoje – paėia bašnųėia kaip didžią ideologinį aparatą ištiko simuliakrizacija: nebėra Didžiojo Kito (Tėvo – pavyzdžiui, to, kuris sėdi Romoje) garantijš; gyvename virtualiosios realybės apsuptyje (valkatos-ne valkatos; bašnųėia-ne bašnųėia ...). (Pr. [6]).

¹³ *Loc. cit.*

¹⁴ *Loc. cit.*

¹⁵ Toli grašu ne visi priespaudos aspektai duodasi redukuojami á reguliaciniš normš internalizaciją, taigi subversija nebūtinai sietina su tapatybės formš kritika. Identifikacijos kaip priespaudos paradigmos netinkamumas ypae ryškus tš priespaudos scenarijš atveju, kur meterialūs pėdsakai konstituoja fizinio, o ne ideacinio „šisavinimo“ ir nebūtinai yra regimojo plano reiškiniai – kaip antai pėdsakai virškinamajame trakte, palikti maistingšj medžiagš produkcijos ir vartojimo nelygumš, arba kūno deformacija dēl išnaudojimo – hegemonija ēia funkcionuoja ne morfologinēs linijos ar formos lygmeniu ir netgi nebūtinai yra „pašini“ [2: 120–121].

¹⁶ *Loc. cit.*

¹⁷ Kol šmogišokumo išskirtinumą suvokiame jo alternatyvumo gamtos atšvilgiu terminais, pasiliecame žiapus antropologistinio horizonto. Metafiziškesnis šmogišokumo kitonišokumo/kitokybės gamtos atšvilgiu vardas yra „laisvė“. Antropologistinėms praktikos arba transformatyviosios veiksmo instancijos teorijoms yra bendros trys aksiomos: 1) jos visos traktuoja „duotybš“ kaip kápká inertiška ir nepajudinama, kad ir kaip suprantama ta duotybš – kaip tai, kas yra iki šmogišokosios panaudos ar kaip gamta niutoniškąja ar karteziškąja prasme, t. y. kaip visuma objektš, valdomš nekintamš priešastingumo dšsnis; 2) jos átaris visokiš šmogaus egzistavimo kaip gynos duotybės nusakymš atšvilgiu, nes mano toká nusakymą turint priespaudos implikacijš; todėl 3) jos mėgina parodyti, kad šmogišokoji egzistencija yra dinamiška ir kad žis dinamizmas yra rezistencijos ar transformacijos žaltinis. Žiš teorijš skirtumus beveik visuomet sudaro tai, kaip jos konceptualizuoja šmogišokosios egzistencijos „dinamizmą“. Itin turtinga praktinēs filosofijos tradicija yra humanistinē vokieiš idealizmo ir marksistinio materializmo trajektorija. Kantui praktinē laisvė yra pagrąsta transcendentaliu priešastingumu, apibūdinanėiu proto idėjas. Žis priešastingu-

mas yra šmogaus valios gebėjimas/pajėgumas peržengti (pranokti) faktišokumo saitus/varžtus priskiriant universalią racionalią formą jusliškajam pasauliui. Šis dinamizmas yra *anthropos*, kaip proto būtybės, ontologinēs konstitucijos atributas. Marxo materializmas, sprąsdamas duotybės transformacijos galimybės klausimá, atkartoja tradiciná dinamizmo priskyrimo antropologistinei formai judesá (ēia tarpininkauja Hegelio Dvasios, kaip universalios formos sutaikymo su materijos ávairove šmogaus veikloje, samprata). „Apversdamas“ Hegelá Marxas teigia, kad istorinio kismo dinamizmas kyla iš materiališ produktivijš jėgš, o ne iš Šavokos darbo. Ankstyvojo Marxo etinė humanistinē darbo santykiš „susvetimėjimo“ kritika remiasi antropologistine šmogišokosios produkcijos, kaip laisvos sąmoningos veiklos, teorija: teorija, aiškinanėia šmogišokosios esmės realizavimá auto-eksternalizacijos ir auto-objektyvizacijos procesuose, kurie sudaro išorinš „gamtą“, atitinkanėia šmogaus poreikius. Marxo istorinis materializmas, kaip ir anksčiau teorijai materializmui, dinamizmą priskiria antropologistinei formai: jis kalba apie darbo procesą kaip tikslingos šmogišokosios formos realizavimá materijoje. Žis šmogišokoji auto-objektyvizacija yra Marxo revoliucinēs praktikos sampratos ontologinē bazė: revoliucinē praktinē sąmonė yra teleologinis kūrybinio savirealizacijos darbo siekinys (tikslas). Marksistinis materializmas redukuoja duotybės kitybš á kášin ká visiškai „palankaus“, pasiduodanėio šmogišokajai transformatyviajai veiklai, nes tai esąs socialinis procesas [2: 129].

Literatūra

1. Butler J. *Bodies That Matter*. Routledge, 1993.
2. Cheah P. „Mattering“, *diacritics* 26.1 (1996 spring), 1996.
3. Grosz E. *Volatile Bodies*. Indiana UP, 1994.
4. Jameson F. Kultūra ir finansinis kapitalas. *Kultūros posūkis* [The Cultural Turn]. Lietuvos rašytojš sąjungos leidykla, 2002.
5. Jameson F. Plyta ir balionas: architektūra, idealizmas ir spekuliacija žeme. *Kultūros posūkis* [The Cultural Turn]. Lietuvos rašytojš sąjungos leidykla, 2002.
6. Kuizinaitė M. Iš sakyklos – klebono kirtis ápūliems benamiams. *Sostinė* [Lietuvos ryto priedas, 2002 11 09]. 2002.
7. Stiegler B. *The Technics and Time 1. The Fault of Epimetheus*. Trans. George Collins and Richard Beardsworth. Stanford UP, 1998.

Karolis Klimka

CANALIZATION

THE THESES ON A POLITICAL ECONOMY OF ENERGY

S u m m a r y

As a tool in the service of justifying and “redeeming” the economic and social violence and its devastating effects in the post-Soviet contexts of transitional Lithuania, neo-liberalism has revealed its conceptual dependence on the naturalisation of (the concept of) energy conceived as a condition of the possibility of economico-political exploitation. The article discusses some of the theoretical arguments speaking to the differential (as opposed to ontological) conception of energy and inquires into the link between the problematics of energy and of matter.